



Commissie voor de
milieueffectrapportage



Cultureel erfgoed in milieueffectrapportage

Waarom cultureel erfgoed in milieueffectrapportage?

Bewoners en bestuurders vinden het belangrijk dat ruimtelijke ontwikkelingen aansluiten en bijdragen aan de kenmerken en identiteit van een gebied. Cultureel erfgoed speelt daarom vaak een rol bij ruimtelijke planvorming. In een milieueffectrapport (MER) voor een ruimtelijk plan of project is cultureel erfgoed – als onderdeel van de leefomgeving – één van de verplichte onderwerpen.

Wat valt er onder cultureel erfgoed?

- **(gebouwd en aangelegde) monumenten:** zoals kastelen en boerderijen
- **archeologische monumenten en (verwachtings)waarden:** sporen en resten van menselijke aanwezigheid in de bodem, op land en in water.
- **stads- en dorpsgezichten:** zoals historische binnensteden
- **cultuurlandschappen:** zoals verkavelingspatronen en landschapselementen
- **ander cultureel erfgoed:** zoals roerend en immaterieel erfgoed
- **Werelderfgoed:** erfgoed met 'uitzonderlijke universele waarde' op mondiale schaal, zoals de Hollandse Waterlinies en de Waddenzee.

Cultureel erfgoed wettelijk geregeld

Erfgoed in milieueffectrapportage (mer) is wettelijk geregeld. In de Europese mer-richtlijnen staat dat cultureel erfgoed een integraal onderdeel moet zijn van een milieueffectrapport.

Moeten – willen – kunnen Moeten

In Nederland wordt cultureel erfgoed (deels) wettelijk beschermd. Het is dus belangrijk om dit mee te nemen bij besluiten over een plan of project. Begin met het in beeld brengen van de aanwezigheid van waardevolle erfgoedobjecten of -structuren in het plangebied. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld monumentenregisters en (digitale) erfgoedwaardenkaarten. Lokaal is vaak veel informatie beschikbaar via (gemeentelijke) waardenkaarten en beleid. Ook historische verenigingen en bewoners hebben vaak veel kennis over lokaal erfgoed.

Beschrijf in het milieueffectrapport de directe en indirecte effecten van een geplande ontwikkeling op het cultureel erfgoed. Een indirect effect is bijvoorbeeld het beschadigen van archeologische resten door droogte als gevolg van het tijdelijk pompen op een bouwterrein. Als de waarden in een gebied hoog en/of beschermd zijn, zoek dan naar kansen/oplossingen gericht op behoud en versterking van het cultureel erfgoed. Kijk ook naar een andere locatie voor het plan.

Werelderfgoed

Negatieve effecten op de 'uitzonderlijke universele waarden' (OUV) van Werelderfgoed zijn niet toegestaan. De Heritage Impact Assessment (HIA)-methodiek brengt de gevolgen van ruimtelijke ingrepen in en rond Werelderfgoed in beeld. Neem de HIA op als bijlage bij het milieueffectrapport en neem de samenvatting van de HIA op in de tekst van het milieueffectrapport. Zorg ervoor dat de uitkomsten uit het milieueffectrapport en de HIA overeenkomen en elkaar niet tegenspreken.

Onzekerheden

Een goede inventarisatie is vooraf niet altijd mogelijk waardoor er onzekerheden zijn. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij onderwaterarcheologie bij een project dat speelt in een groot gebied, waarbij de kosten voor een volledig onderzoek zeer hoog zijn. Onderbouw dan in het milieueffectrapport waarom onzekerheden onvermijdelijk zijn. Maak duidelijk hoe tijdens het planproces wordt omgegaan met de erfgoedwaarden en de mogelijke onzekerheden. Geef aan:

- wanneer welke informatie beschikbaar moet zijn;
- welke maatregelen mogelijk zijn om de waarden te beschermen;
- wie daar verantwoordelijk voor is.

Dijkversterking

Voor 200 km dijkversterking is de informatie over erfgoed digitaal beschikbaar. Zo is er een goed overzicht van de in een gebied aanwezige oude, meanderende dijken, archeologische (verwachtings)waarden en monumentale bebouwing. Deze informatie kan in het milieueffectrapport worden opgenomen, maar kan ook benut worden om vroegtijdig te bepalen welke maatregelen en alternatieven nodig zijn. Gebruik van bestaande digitale bronnen verlicht zo de onderzoekslast en versterkt de relevantie van het rapport voor het besluit.

Willen

Aandacht en zorg voor cultureel erfgoed helpen bij de acceptatie van veranderingen in de leefomgeving. Erfgoedwaarden vertellen het verhaal van een gebied of locatie en bieden aanknopingspunten voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen als logisch vervolg op de ontstaansgeschiedenis. Andersom is er mogelijk minder draagvlak voor een ruimtelijke ontwikkeling als daarbij geen rekening wordt gehouden met de geschiedenis van een locatie of gebied. Betrek bewoners daarom vroeg in het proces bij het project of plan. Een ruimtelijke ingreep kan negatieve gevolgen hebben voor cultureel erfgoed, maar ook positieve effecten: het erfgoed wordt gerestaureerd, wordt meer herkenbaar of krijgt een nieuwe functie. Beschrijf deze kansen in het milieueffectrapport.

Kunnen

Erfgoedwaarden bieden een schat aan informatie, ook bij actuele vraagstukken. Erfgoed kan inspiratie bieden bij het vinden van nieuwe, innovatieve oplossingen, zoals het benutten van historische overstromingsgegevens voor waterveiligheidsmaatregelen. Ook de economische waarde van erfgoed loont de moeite: historische gebieden doen het aantoonbaar beter dan niet-historische gebieden, waarmee erfgoed bijdraagt aan een goed vestigingsklimaat.

Erfgoedalternatief en participatie

Voor het *moeten, willen en kunnen* adviseert de Commissie mer om vroeg in het planproces aandacht te besteden aan cultureel erfgoed. Neem het mee in participatietrajecten met belanghebbenden. Het ontwikkelen van een erfgoedalternatief kan daarbij inspireren, de kwaliteit van het plan verbeteren én het draagvlak vergroten.

Gebiedsontwikkeling vanuit erfgoed

Voor de bouw van woningen en maatschappelijke voorzieningen is eerst een gebiedsbiografie gemaakt in overleg met de lokale bewoners. Hierin zijn de erfgoedwaarden goed beschreven, inclusief gedempte waterwegen en oude verkavelingsstructuren. Met deze informatie is het gebied dusdanig ingericht dat de ontwikkeling past in het karakter van het gebied én zijn oplossingen ontwikkeld voor klimaatadaptatie.

Meer weten?

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed biedt veel informatie. Meer weten over cultureel erfgoed en milieueffectrapportage? Bel, mail of kom langs. We staan je graag te woord.

- Patrick Patiwaal – 030 234 7650 – ppatiwaal@eia.nl